

Johan Koskinen, Statistiska institutionen, Stockholms universitet

Finansiell statistik, vt-05

F4 Diskreta variabler

Slumpvariabler, stokastiska variabler

- Stokastiska variabler
  - diskreta variabler
  - kontinuerliga variabler
- Diskreta variabler
  - sannolikhetsfunktion, sannolikhetsfördelning
  - ex: fördelningar
  - funktioner av variabler, väntevärde, varians, etc

Johan Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

2

Stokastiska variabler

Som tidigare: väl definierad situation/experiment där vi kan skriva upp utfallsrummet $S \approx$ mängden av all möjliga händelser (utfall)

En slumpvariabel är en variabel som tilldelar alla möjliga utfall ett numeriskt

ex: utfall vid kast med en sexsidig tärning:
Låt X vara antalet ögon på tärningen
 X kan anta värdena 1, 2, 3, 4, 5, 6

Johan Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

3

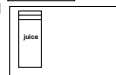
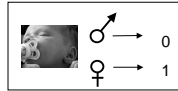

Stokastiska variabler

Som tidigare: i förväg, vet bara vad som kan inträffa
 $P(X = x)$ är sannolikheten att slumpvariabeln X skall anta värdet x .

Låt X vara

- 0 nyfödd pojke, 1 nyfödd flicka: $x = 0, 1$
- prickar på tärning: $x = 1, 2, 3, 4, 5, 6$
- livslängd lampa: $x > 0$
- juice i tetran: $0 \leq x \leq 1$

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

4

Stokastiska variabler: diskret/kontinuerlig

För ex, märk skillnad i typ av värden X kan anta

Vi skiljer på

- Diskret slumpvariabel variabel:
kan anta ett uppräknligt antal värden
- Kontinuerlig slumpvariabel:
kan anta ett överuppräknligt antal värden

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

5

Stokastiska variabler: kontinuerlig i korthet

För X :

- livslängd lampa: $x > 0$
- juice i tetran: $0 \leq x \leq 1$

och vi kan t.ex. skriva upp

slh livslängd lampa är mellan 0,1 och 1 timme

$$P(\{X \geq 0,1\} \cap \{X \leq 1\}) = P(0,1 \leq X \leq 1)$$

juice i tetran mer än halvliter men mindre än 1 liter

$$P(\{X \geq 0,5\} \cap \{X < 1\}) = P(0,5 \leq X < 1)$$

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

6

Diskreta variabler: sannolikhetsfunktion

Om X antar värdena $x_1, x_2, \dots, x_n$ kallar vi

$$p(x_i) = P(X = x_i)$$

för den stokastiska variabelns sannolikhetsfunktion (för $i = 1, 2, \dots, n$)

Eftersom händelserna

$\{X = x_1\}, \{X = x_2\}, \dots, \{X = x_n\}$, är disjunkta och P är en sannolikhet

$$0 \leq p(x) \leq 1$$

$$\sum_{\text{alla } x} p(x) = \sum_{\text{alla } x} P(X = x) = 1$$

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

7

Diskreta variabler: ex. sannolikhetsfunktion

För X :

antal krona vid två oberoende slantsinglingar där $P(\text{krona}) = 1/2$ i varje försök.

Möjliga värden: $x = 0, 1, 2$

$$\begin{aligned} p(0) &= P(\{\text{klave 1: a}\} \cap \{\text{klave 2: a}\}) \\ &= P(\{\text{klave 1: a}\})P(\{\text{klave 2: a}\}) \\ &= \left(\frac{1}{2}\right)\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{1}{4} \end{aligned}$$

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

8

Diskreta variabler: ex. sannolikhetsfunktion

$$\begin{aligned} p(1) &= P(\{\text{krona 1: a, klave 2: a}\} \cup \{\text{klave 1: a, krona 2: a}\}) \\ &= P(\{\text{krona 1: a, klave 2: a}\}) + P(\{\text{klave 1: a, krona 2: a}\}) \\ &= \left(\frac{1}{2}\right)\left(\frac{1}{2}\right) + \left(\frac{1}{2}\right)\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{1}{2} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} p(2) &= P(\{\text{krona 1: a}\} \cap \{\text{krona 2: a}\}) \\ &= P(\{\text{krona 1: a}\})P(\{\text{krona 2: a}\}) \\ &= \left(\frac{1}{2}\right)\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{1}{4} \end{aligned}$$

Koll:

$$\begin{aligned} &p(x_1) + p(x_2) + p(x_3) \\ &= p(0) + p(1) + p(2) \\ &= 1/4 + 1/2 + 1/4 = 1 \end{aligned}$$

Johannes Koskinen, Department of Statistics

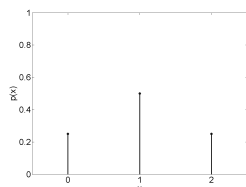
2005-04-05

9

Diskreta variabler: sannolikhetsfördelning

En systematisk framställning av värdena X kan anta samt sannolikhetsfunktionen utvärderad i dessa punkter kallas sannolikhetsfördelning

x	$p(x)$
0	$\frac{1}{4}$
1	$\frac{1}{2}$
2	$\frac{1}{4}$

Johann Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

10

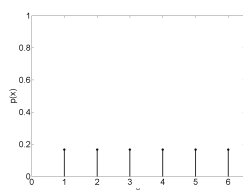

Diskreta variabler: sannolikhetsfördelning

Låt X vara antalet ögon på tärningen vid ett kast m sexsidig tärning

x	$p(x)$
1	$\frac{1}{6}$
2	$\frac{1}{6}$
3	$\frac{1}{6}$
4	$\frac{1}{6}$
5	$\frac{1}{6}$
6	$\frac{1}{6}$

Johann Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

11

Fördelningar: Bernoulli

Om X är Bernoullifördelad

$X \in \text{Bernoulli}(p)$

antar X värdena 0 och 1 med sannolikhetsfunktionen

$p(1) = p$ samt $p(0) = q = 1 - p$.

Ett experiment där man observerar $\{X = x\}$, kallas ett Bernoulliförsök

När $\{X = 1\}$ säger man att det är ett "lyckat" försök,

när $\{X = 0\}$ säger man att det är ett "misslyckat" försök

Johann Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

12

Fördelningar: Bernoulli

Man är alltså endast intresserad av:

har händelsen A inträffat

$\{X = 1\}$ (lyckat försök)

eller ej

$\{X = 0\}$ (misslyckat försök)

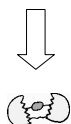
exempel:

Bul. möter Kroatien

Låt X vara

1 om Bul. vinner, 0 annars

$X \in \text{Bernoulli}(p)$

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

13

Fördelningar: Binomialfördelningen

Låt $X_1, X_2, \dots, X_n$ vara oberoende $\text{Bernoulli}(p)$

och låt Y var antalet lyckade försök

$Y = X_1 + X_2 + \dots + X_n$

$p(y) = P(Y = y) = ?$

Den stokastiska variabeln Y antar värdena:

0, 1, 2, ..., n .

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

14

Fördelningar: Binomialfördelningen

Låt $n = 3$, vilka sekvenser av lyckade och misslyckade försök leder till $y = 2$?

1,1,0   1,0,1   0,1,1

$$\begin{aligned} P(Y = 2) &= P(\{X_1 = 1\} \cap \{X_2 = 1\} \cap \{X_3 = 0\}) \\ &\quad + P(\{X_1 = 1\} \cap \{X_2 = 0\} \cap \{X_3 = 1\}) \\ &\quad + P(\{X_1 = 0\} \cap \{X_2 = 1\} \cap \{X_3 = 1\}) \\ &= ppq + pqp + qpp \\ &= 3 p^2 q \end{aligned}$$

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

15

Fördelningar: Binomialfördelningen

Låt $X_1, X_2, \dots, X_n$ vara oberoende Bernoulli(p)
och låt Y var antalet lyckade försök
 $Y = X_1 + X_2 + \dots + X_n$

om $\{Y = y\}$:
har vi lyckats i y försök och misslyckats i $n - y$ försök
sannolikheten för varje sådan sekvens:
 $pp \dots pq \dots q = p^y q^{n-y}$

$$P(Y = y) = \text{antal sekvenser} \times p^y q^{n-y}$$

antal sätt att få y lyckade försök och $n - y$ misslyckade?

Fördelningar: Binomialfördelningen

Om X är Binomialfördelad
med slh lyckas p och antal försök n
 $X \in \text{Binomial}(n, p)$

Den Binomialfördelade variablen Y antar värdena:
 $0, 1, 2, \dots, n$.
Har sannolikhetsfunktionen:

$$p(y) = \binom{n}{y} p^y q^{n-y}$$

Fördelningar: Binomialfördelningen

Antag att vi singlar slant $n = 5$ gånger med rättvist mynt
och låt X vara antalet gånger vi får krona

$X \in \text{Binomial}(5, 1/2)$

Vad är sannolikheten att vi får krona alla gånger?

$$P(Y = 5) = p(5) = \binom{5}{5} (0,5)^5 (0,5)^{5-5} = 2^{-5} = 0,0313$$

Fördelningar: Hypergeometrisk

I en skål finns 2 gröna marker och 3 röda. Drag två marker. Vad är sannolikheten att vi fått exakt 1 grön marker?

Låt X vara antal gröna marker vid två dragningar (u.å.)

Variablen X antar värdena: 0, 1, 2.

Variablen X är hypergeometriskt fördelad och har slh-funktion av formen

$$P(A) = \frac{g(A)}{n}$$

hur beräknar vi antalet gynnsamma utfall och totala ant utfall?

Johannes Koskinen, Department of Statistics

2005-04-05

19
